

DE ZEUMER

Heemkunde vereniging

1993-3

**MAAS
EN
SWALMDAL**

Beesel/Reuver/Belfeld/Swalmen
Postbus 4643
5953 ZG Reuver

Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal heeft de gemeenten Belfeld, Beesel en Swalmen als werkgebied. De vereniging stelt zich tot doel de kennis van en de belangstelling voor het eigen heem te bevorderen en te streven naar het behoud, herstel en bescherming van die waardevolle cultuurelementen die eigen zijn aan het heem.

De vereniging tracht dit doel te bereiken door o.a. onderzoek van bodem en archieven, het verzamelen en exposeren van streekeigen voorwerpen van geschiedkundige waarde, het houden van lezingen, cursussen, excursies, en het publiceren van bevindingen van de leden.

Redactie: Els van Geenen-Erdkamp
Jan Geerlings
Loe Giesen
Wim Hoezen
Coby Klinkhamer- van den Assem

Redactie-adres: Mgr. Theelenstraat 18
5954 AZ Beesel

Bezorgers: Beesel:
Jan Geerlings

Swalmen:
Arie de Wit

Reuver:
Lambert Niemans

Belfeld:
Twan Ernst

De Zeumer is het kwartaalblad van heemkundevereniging Maas- en Swalmdal. Leden ontvangen dit blad alsmede het jaarboek voor f 30,- per jaar gratis.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de ingezonden stukken. Overdrukken met vermelding van de bron zijn uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming.

Inhoud

Inhoud	1
Van de redactie	2
Programma tweede helft 1993	3
Mededelingen van het bestuur	4
TRAP Swalmen	9
Vondst romeinse munten te Rijkel, gem. Beesel.	12
Romeinse vondsten te Belfeld	14
Nieuwe vitrines	15
Provinciale archeologie dag	15
Het Meerlebroek	16
Verfilming overdrachtsregisters	17
Een oude grenspaal in Belfeld	18
Oude waterput en funderingsresten in de Maastraat en Urbanusstraat te Belfeld	21
Reizende voorouders en de gevolgen hiervan	26
Bidprentjes	31
Belfeld 100 jaar geleden	32
Museum voor industrie en samenleving	34
De bouw van eengezinswoningen in het Maas- en Swalmdal	36
Excursie naar Streekboerderij 'De Locht'	43
Fotodocumentatie	44
Nieuwe aanwinsten bibliotheek	46
Testamenten	47

Jaarboek niet ontvangen?

Hebt u uw contributie wel betaald?

Van de redactie

De avonden worden weer langer, de dagen korter. Voor velen het moment om oude aantekeningen weer eens uit de motteballen te halen en opnieuw te proberen om hier enig verband in aan te brengen.

Probeert u deze winter om weer enig schot te brengen in bijvoorbeeld uw stamboom of in onderzoek naar bijvoorbeeld oude gebeurtenissen of gebouwen, dan staan u enkele nieuwe hulpmiddelen ter beschikking. Zoals reeds eerder gemeld, is de verzameling bidprentjes inmiddels tot een behoorlijk aantal gegroeid. Registers van kerken en burgerlijke stand zijn opnieuw beter toegankelijk gemaakt, evenal de overdrachtsregisters van ons werkgebied, waarvoor u niet langer naar Maastricht hoeft, nu de vereniging deze heeft laten verfilmen. Hoewel velen bezig zijn met hun stamboom, vinden we hiervan nog steeds erg weinig terug in ons verenigingslokaal. Toch zou het voor velen de moeite waard zijn om eens in de stamboomgegevens van anderen te kunnen speuren. Uiteraard zult u niet alle gegevens meteen ter inzage willen leggen, maar vooral de gegevens van pakweg honderd jaar geleden en eerder, voor zover u hierin verband hebt kunnen brengen, zouden ongetwijfeld een welkome aanvulling zijn voor ons informatie-centrum. We streven naar een alfabetische lijst van genealogische aantekeningen waarin de meeste families uit ons werkgebied vertegenwoordigd zijn.

Bent u zover gevorderd dat u denkt aan een eenvoudige publicatie, dan kan de vereniging hier wellicht behulpzaam in zijn. Daarbij kunt u denken aan een soort speciale Zeumer-editie van circa 40 pagina's. Hetzelfde kan gelden voor andere onderwerpen waarvoor in het jaarboek niet snel ruimte zal worden vrijgemaakt. Hoe handig zou bijvoorbeeld een trefwoordenlijst op de eerste tien jaarboeken niet zijn? Of wellicht hebt u zelf een ander idee voor zo'n speciale editie. We zijn benieuwd naar uw re(d)actie.

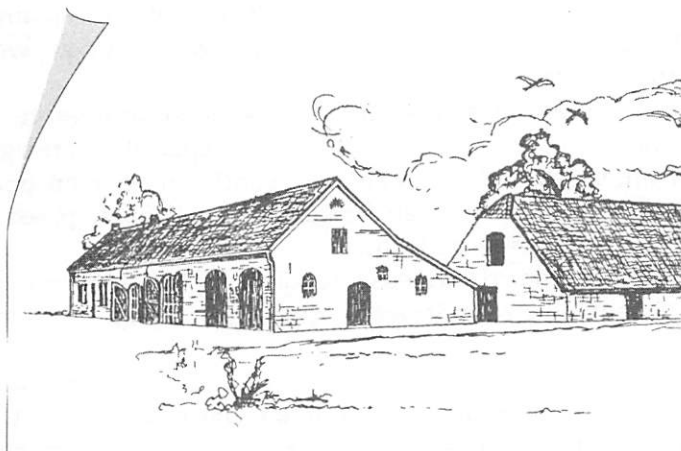
De redactie

Programma tweede helft 1993

- 24 Okt. Herfstwandeling samen met het I.V.N. Belfeld-Tegelen-Beesel in het Maasveld onder Reuver.
- 14 Nov. Excursie naar boerderij-museum De Locht in Melderslo.
- 20 Dec. Gezellige verenigingsavond met inbreng van eigen leden.

Voor nadere informatie m.b.t. vorengenoemde activiteiten wordt verwezen naar de berichten elders in de Zeumer en in de plaatselijke dag- en weekbladen.

We hopen U op een of meerdere van deze activiteiten te mogen begroeten.

Mededelingen van het bestuur

Verhuizing

Nog steeds komt het voor dat mensen verhuizen en ons hun nieuwe adres niet doorgeven. Niet alleen voor ons kan dit heel vervelende gevolgen hebben, omdat we via allerlei kanalen moeten proberen het nieuwe adres te achterhalen, maar ook voor de persoon in kwestie. Hij of zij zal dan namelijk niet het jaarboek en het verenigingsblad ontvangen.

Wilt U van dit ongemak verschoond blijven dan vragen we U dringend Uw nieuwe adres aan ons door te geven.

Kontaktavond

Veel van onze leden zijn op diverse heemkundige terreinen actief. Een aantal is dat binnen een werkgroep, zoals de werkgroep archeologie of kruisen en kapellen, maar de grote meerderheid is individueel bezig. De één verzamelt bijvoorbeeld vuurstenen voorwerpen, de ander bidprentjes of ansichtkaarten en weer een ander houdt een knipselverzameling bij. Ook zijn er personen die van gebouwen voor ze worden afgebroken foto's of dia's maken.

Om te proberen deze mensen met elkaar in kontakt te brengen, willen we op 20 december een speciale verenigingsavond organiseren. Het moet een avond zijn voor en door de leden. Om deze avond een boeiende invulling te geven hadden wij het volgende gedacht:

Heeft U bijvoorbeeld interessante dia's of foto's over een bepaald heemkundig onderwerp gemaakt, breng ze dan die avond mee.

Ook kan het zijn dat U oude ansichtkaarten over ons werkgebied verzamelt en graag met anderen wilt ruilen. Neemt U ze dan mee, zodat U mogelijk Uw verzameling kunt uitbreiden.

Bent U bezig met een knipselverzameling aan te leggen of verzamelt U voorwerpen op heemkundig gebied dan kunt U ook anderen van Uw verzameling laten genieten. Hierdoor kunnen wellicht voor U nieuwe kontakten ontstaan.

Kortom het kan een heel interessante kontakt-avond worden. Om een en ander in goede banen te leiden hadden we graag dat als U b.v. dia's over een bepaald thema wilt vertonen dat U eerst met een der bestuursleden kontakt opneemt, zodat we dit beter in het geheel van die avond kunnen opnemen. Ook belangstellende leden zijn natuurlijk van harte welkom. Zij doen wellicht nieuwe ideeën op om op heemkundig gebied bezig te zijn. De avond begint om 20.00. We verwachten een grote opkomst.

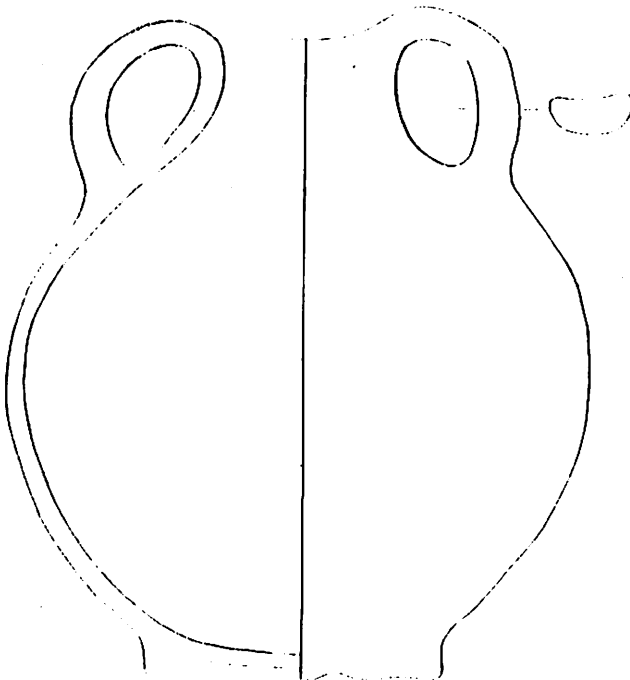
Verenigingsavond

Elke maandag kunt U van 20.00-22.30 in onze verenigingsruimte in de voormalige basisschool Den Roover in Reuver terecht. Onder genot van een gratis kop koffie kunt U op zoek naar Uw voorouders. Zoals U elders in de Zeumer kunt lezen heeft de vereniging inmiddels de beschikking over een reader, waardoor ook m.b.v. micro-fiches de periode voor 1795 ontsloten wordt. Tevens kunt U hier gratis boeken lenen of neuzen in een groot aantal tijdschriften, waarop de heemkundevereniging geabonneerd is of als ruilabonnement heeft. Ook voor werkstukken en scripties kunt U hier voor informatie terecht. Al veel mensen hebben reeds van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

Bovendien beschikt de vereniging over een uitgebreide verzameling kranteknipsels, die tot ca. 1980 terug gaat.

Werkgroep keramische industrie

Reeds geruime tijd zijn er enkele mensen binnen de vereniging bezig om keramische voorwerpen te verzamelen, waardoor de vereniging al een kleine collectie op dit gebied heeft opgebouwd. In vorige Zeumers heeft U hierover kunnen lezen. Nu is er ook een werkgroep keramische industrie gestart. Deze groep heeft de intentie om eind mei 1994 een expositie op te zetten over de keramische industrie in de regio Belfeld-Beesel-Reuver e.o. De groep bestaat uit zo'n 11 personen, waarin ook mensen uit de keramische wereld zijn vertegenwoordigd. Momenteel is men druk bezig met het maken van een inventarisatie van voorwerpen, foto's en archiefstukken. Mocht U nog tips hebben over bij particulieren aanwezige collecties of foto's dan houden we ons ten zeerste aanbevolen. We houden U op de hoogte.

Kaartblad: 50 E	Coördinaten: 202.00 / 362.00
Gemeente: Beersel	Objekt: M.E. waterkruid
Datum: 4-2-'93	
Schaal:	Inv.nr. coll. H. Thijssen Reuver
Tekenaar: J. Slabbers	
HEEMKUNDEVERENIGING MAAS EN SWALMDAL	

Archeologie

Tijdens het Open Huis in mei werd door leden van de werkgroep archeologie gerestaureerd en getekend. Een der voorwerpen, die op papier werd vastgelegd, betrof een waterkruik. Volgens de eigenaar (dhr. H. Thijssen uit Reuver) werd deze in 1920 door enkele werklui bij werkzaamheden in de Bercken in Reuver gevonden. Dhr. Thijssen had deze van zijn oom gekregen, waardoor het een soort erfstuk werd.

Het betreft een complete kruik met bandoren en uitgeknepen golfvoet, bruin van kleur en met een magering van fijn steengruis. De kruik is niet gedraaid, maar met de hand gevormd en doet denken aan laat kogelpot-aardewerk. Opvallend is dat het bruine baksel van binnen grijs van kleur is.

De hoogte van de kruik bedraagt 225 mm, de doorsnede van de buik 195 mm en de doorsnede van de voet 97 mm. Waarschijnlijk betreft het een kruik, die in het begin van de 13de eeuw in Brunssum-Schinveld gefabriceerd werd. (zie afbeelding.)

W. Luys

TRAP Swalmen

Op zaterdag 11 september werd, in tegenstelling tot andere jaren, de Open Monumentendag door de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal nou eens in Swalmen gehouden. De reden was dat op donderdag 9 september de TRAP-route officieel werd geopend. Een TRAP-route (een afkorting van Toeristisch Recreatief Archeologisch Projekt) is een route langs zichtbare of zichtbaar gemaakte archeologische monumenten zoals terpen, hunnebedden, prehistorische akkercomplexen, landweren, kasteelterreinen en grafheuvels met als doel begrip en belangstelling te kweken voor ons archeologisch erfgoed en de bevolking, evenals dat bij bouwkundige monu-

September 1992: restauratie van een van de grafheuvels op de Bosberg te Swalmen, uitgevoerd door o.a. dhr. J. Nordam (ROB) en twee medewerkers van het IKL.
(foto: W. Luys)

menten het geval is, hiervan te laten genieten. In Nederland zijn er momenteel zo'n 12 TRAP-routes uitgevoerd. Limburg had tot voor kort maar één TRAP-route en wel de TRAP-Boshoverheide in Weert. Nu is er een tweede bijgekomen en wel de TRAP-Swalmen. In de nieuwe opzet, waarvoor dit jaar gekozen is, zijn nu voor de eerste keer ook bouwkundige monumenten opgenomen. Hierdoor is een TRAP-route ongetwijfeld interessanter geworden.

September 1992: de grafheuvel aan de Kroppestraat te Swalmen wordt, na restauratie, met een strooisellaag weer aangepast aan het landschap.

(foto: W. Luys)

De TRAP-Swalmen is de tweede in de nieuwe reeks. Het initiatief tot de route kwam uit van de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal, die bij de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (R.O.B.) en de gemeente Swalmen een gewillig oor vond. Dankzij bijdragen van het ministerie van L.N.V., de provincie en de gemeente Swalmen kon in augustus 1992 door de R.O.B. en de Stichting I.K.L. een begin worden gemaakt met gedeeltelijk herstel van landweer de

Wolfsgraaf en herstel van een tweetal grafheuvelgroepen uit de Bronstijd op de Bosberg en langs de Kroppestraat. In 1993 werden bij de diverse monumenten informatie-borden van de ANWB geplaatst, waarvoor de heemkundevereniging Maas- en Swalmdal het ontwerp en de teksten aanleverde.

Officiële opening TRAP-route Swalmen op 9 september. (foto: Peter Bors)

Tevens verscheen er een door W. Luys, voorzitter van de heemkundevereniging, geschreven gidsje. Dit gidsje (32 pagina's) is prachtig uitgevoerd en rijk geïllustreerd. Bovendien zijn in dit gidsje de laatste historische gegevens verwerkt omtrent bijvoorbeeld het kerkje in Asselt en kasteel Hillenraad. U kunt dit gidsje kopen bij de VVV in Swalmen, VVV Reuver, VVV Roermond, Graeterhof in Swalmen en verder uiteraard bij de heemkundevereniging en wel bij dhr. H. Smeets Wieler 7 Swalmen tel. 04740-2241 of dhr. W. Luys Wildenkamp 36 Reuver tel. 04704-3098). De kosten van het gidsje (excl. verzendkosten) bedragen voor leden f 5,- en voor niet-leden f 6,-.

Vondst romeinse munten te Rijkel, gem. Beesel.

Tijdens veldkartering (dit is het zoeken naar stenen en andere gebruiksvoorwerpen uit het grijze verleden), waren de wanden van de plaatselijke ontgrinding in Rijkel aan de beurt.

In het verleden, tijdens en vlak na de ontgrindingen, waren er ter plekke door mijn vader, mijn broer en mij al (buiten vuursteenmateriaal) vele scherven van verschillende potten en gebruiksaardewerk uit verschillende archeologische perioden verzameld.

Chronologisch was het in te delen in pakweg ijzertijd, romeins, vroeg- en laatmiddeleeuws, en sub-recent (18e-19e eeuw).

Het ijzermateriaal betrof voornamelijk urnfragmenten van ruwwandig, besmeten aardewerk en een spinsteentje.

Het romeins was voornamelijk 2e eeuws; kookpotten (Stuart 201 A en 201 B), doliafragmenten, maar ook terra sigillata en zelfs terra nigra-achtige scherven.

Van vroeg-middeleeuws (5e-6e eeuw) was er het gekke sponsachtige scherfmateriaal dat ook in Gennep tijdens de grote opgravingen werd gevonden (det. J. Schotten - Venlo).

Tijdens het speuren in de door regen uitgespoelde stukken wand zaten op ongeveer 60 cm beneden het maaiveld 2 muntjes vlak bij elkaar die, na voorzichtig gereinigd te zijn, romeins bleken te zijn.

Eerst werd zelf en met behulp van een ander lid van de heemkundevereniging getracht de exacte ouderdom en dus de desbetreffende keizer te achterhalen. Toen dit niet lukte werden de muntjes toch maar opgestuurd naar het koninklijk penningkabinet te Leiden, voor determinatie. (Dr. J.P.A. van der Vin). Het blijkt hier te gaan om:

1.	muntsoort:	antoninianus
	geslagen te:	Rome
	keizer:	Claudius II 268-270 na Chr.

-
2.	muntsort:	antoninianus
	geslagen te:	Gallia
	keizer:	Tetricus 270-273 na Chr.

Gezien de vondsten uit het verleden - er waren reeds eerder romeinse munten in Rijkel gevonden (bij de romeinse villa en op een akker), in combinatie met deze nieuwe vondsten - geloof en hoop ik dat het niet bij deze 2 muntjes zal blijven, maar dat verder vondsten weer een stukje van de sluier die de Beeselse geschiedenis nog bedekt, zal doen oplichten.

P.L.F. Peeters

Romeinse vondsten te Belfeld

Onlangs kwam in Belfeld bij het rooien van een aantal bomen een groot aantal Romeinse scherven tevoorschijn. Daar het een terrein betreft, waar een Romeinse villa wordt vermoed, werd deze plaats door leden van de Archeologische Werkgroep opnieuw aan een onderzoek onderworpen. Hierbij kwamen diverse aardewerkscherven tevoorschijn. Merendeels betreft dit scherven van ruwwandig en gevernist aardewerk, zoals kommen, bekens en kookpotten, maar bij eerder veldkarteringen werd hier ook ander schermateriaal gevonden. Zo vond hier een lid van de werkgroep scherven van het luxe aardewerk, terra sigillata ("gestempelde aarde") genoemd. In tegenstelling tot bijna alle andere Romeinse ceramiek heeft dit aardewerk een glanzend oppervlak. De kleur is donkerbruin tot rood, maar ook lichtere tinten komen voor. De sigillata, hoofdzakelijk borden en bakjes, werd door de fabrikanten vaker van een stempel voorzien. De namen van vele pottenbakkers zijn ons daardoor bekend en ook heeft men kunnen vaststellen waar en wanneer ze gewerkt hebben, waardoor dit soort aardewerk een interessant dateringsmateriaal is geworden. De genoemde vondsten kunnen alle gedateerd worden in de periode 175-250 na Chr. Het materiaal is volgens drs. W. Hupperetz die verbonden is aan het Goltziusmuseum te Venlo, qua datering goed vergelijkbaar met de vondsten uit Schandelo. Onder de vondsten ontbreken de doliumranden (een dolium is een voorraadvat). Verder is de verhouding tussen luxegoed (terra sigillata en geveerd aardewerk) normaal.

Inmiddels zijn er zelfs enkele bronzen gespen en munten gevonden, waardoor de belangrijkheid van de vindplaats is toegenomen. De werkgroep zal dan ook gaan bekijken of er een proefonderzoek zal moeten worden uitgevoerd om te beoordelen of en in hoeverre het betreffende terrein, dat deels onder een akker ligt, bedreigd wordt.

Nieuwe vitrines

Van het Natuurhistorisch museum in Maastricht heeft de Werkgroep Archeologie een tweetal vitrines ontvangen. Deze zijn inmiddels opgeknapt en in gebruik genomen. In één vitrine is een archeologische expositie ingericht. Samen met een drietal andere vitrines bieden deze een aardig overzicht van vondsten uit ons werkgebied.

De tweede vitrine werd wegens chronisch ruimtegebrek in onze verenigingsruimte geplaatst en daarin worden nu een aantal oude huishoudelijke gebruiksvoorwerpen getoond, waarvan het grootste deel in bruikleen werd ontvangen van J. Ickenroth

Provinciale archeologie dag

In de Stadsschouwburg te Sittard werd op zaterdag 3 april j.l. de Provinciale archeologie dag gehouden met een gevarieerd lezingenprogramma en een archeologische informatiemarkt, waar zich diverse verenigingen en instituten presenteerden. De Werkgroep Archeologie van de heemkundevereniging was hier met een stand vertegenwoordigd. Tevens werd hier door W. Luys een lezing gehouden over een Archeologische fietsroute in Swalmen (TRAP-route). In de vorige Zeumer werd reeds hierover geschreven. De werkzaamheden rond deze route zijn inmiddels afgerond.

Het Meerlebroek

In het boek "Tussen Maas en Meerlebroek, toponiemen in de gemeente Beesel" staat natuurlijk ook de vermelding *Meerlebroek* (blz. 96). Dit Meerlebroek, gelegen ten oosten van Beesel, Reuver, Offenbeek en Belfeld, was vroeger een uitgestrekt gebied van moerassen en heidevelden. Het gebied zou mogelijk zijn naam danken aan het voorkomen van een klein valkje, smelleken of *meerle* genoemd.

Volgens het Toponymisch Woordenboek van Gysseling zou echter *meerle* van *marila* afkomstig zijn en plas of ven beteken. Dit lijkt me ook een voor de hand liggende verklaring. Het Middelnederlandsch Woordenboek (deel IV van Verwijs en Verdam blz. 1190-1191) geeft nog een derde verklaring volgens welke *marle* of *merle* mergel of vette aarde betekent. Nu lijkt me deze tweede betekenis wat minder voor de hand liggend. Het Meerlebroek gaat in de richting Belfeld over in het Meelderbroek. Dit zou zijn naam danken aan *meelder* of *mulder*, een oud woord voor molenaar en gezien de ligging van de molen van Malbeck of Maalbeek in dit gebied best aannemelijk.

Toch zijn er aanwijzingen dat de naam Meelder ook ontstaan kan zijn uit het reeds genoemde woord *meerle*. Door omzetting van *rl* in *lr* met invoeging van een *d* tussen de *l* en de *r*. Vergelijk b.v. Oler (gem. Grathem), Oerle, Older en Goorle en Goolder in België. In Bocholt (B) komt ook een benaming Meelderbroek voor dat in later tijden is overgegaan in Meerlebroek.

W. Luys

Verfilming overdrachtsregisters

Enige tijd geleden kreeg onze vereniging het aanbod van de gemeente Beesel om een leesapparaat voor microfiches (reader) in bruikleen te nemen. Dit bood de vereniging de mogelijkheid om archivalia die voor ons gebied van belang zijn maar niet binnen onze regio zijn te raadplegen, op microfiche te laten zetten. Dit is een soort microfilm. Fotokopiëren is tegenwoordig in veel gevallen verboden, om de kostbare originelen te beschermen.

Als eerste is gekozen voor verfilming van de 'Registers van akten van overdracht, schuldbekentenis, attestatie en openbare verkoop'. Deze registers uit het Schepenbankarchief van Beesel en Belfeld (inventarisnummers 36-40) gaan over de periode 1561-1793. In totaal gaat het om ongeveer 2500 bladzijden tekst. De registers worden momenteel bewaard in het Rijksarchief in Limburg te Maastricht. Deze bron is o.a. voor genealogisch onderzoek belangrijk omdat het gegevens kan verschaffen uit het leven van vroegere familieleden. De registers zijn te vergelijken met de huidige notariële akten. Ze vormen zo een aanvulling op de kerkregisters, die vaak alleen maar data over de gezochte personen geven.

Een toegang tot deze informatie wordt voor een deel mogelijk gemaakt door een uitdraai van de gegevens van Loe Giesen (zie ook 'De Zeumer' nr. 2 (1993); blz. 33-39). Deze uitdraai is in het verenigingslokaal in te zien. T.z.t. zullen de volledige registers op deze manier toegankelijk worden. Voor raadpleging van de microfiches en de overige genealogische documentatie kunt U altijd op maandagavond tussen 20.00 en 22.30 in het verenigingslokaal terecht. Ook worden er regelmatig bijeenkomsten voor genealogen gehouden.

Inmiddels is ook opdracht gegeven om de transport- of gichtregisters uit het archief van de schepenbank Swalmen en Asselt te verfilmen. Op deze wijze hopen we een bijdrage te leveren aan de toegankelijkheid en aan de bestudering van een stukje geschiedenis van het Maas- en Swaldal.

Twan Ernst

Een oude grenspaal in Belfeld

Bij een bezoek aan de opslagruimte van gemeentewerken in Belfeld viel mijn oog op een klein wit hardstenen paaltje. Bij het nader bestuderen hiervan bleek aan één zijde de letter B, op de tegenovergestelde zijde de letter T ingehakt. Ongetwijfeld moet dit een grenspaal zijn voor de gemeentegrens tussen Belfeld en Tegelen.

Het huidige gemeentepersoneel wist niet te vertellen waar deze paal vandaan kwam. Hij was hier reeds geruime tijd opgeslagen. Navraag bij enkele oud-werknemers van de gemeente Belfeld leverde niet veel meer informatie op. Deze wisten alleen te vertellen dat de paal al twintig jaar bij de gemeenteloods was opgeslagen. De plek waar deze vanaf kwam kon men zich niet meer herinneren. Andere exemplaren waren niet bekend.

Tijdens een tocht langs de gemeentegrens tussen Belfeld en Tegelen werden geen soortgelijke grenspalen aangetroffen. Grenspalen tussen de gemeenten Belfeld en Reuver zijn mij ook niet bekend.

Het ongeveer 60 cm hoge witgekalkte paaltje is vermoedelijk vervaardigd van zandsteen. Meestal werden grenspalen vervaardigd uit grijsblauwe hardsteen. Zandsteen werd in het oosten van ons land echter wel eens vaker als materiaal gebruikt.

Wanneer deze paal geplaatst is moeilijk te beantwoorden. Vermoedelijk gaat het hier om een 19de eeuwse grenspaal. Dit wordt des te waarschijnlijker door een aanschrijving van Gedeputeerde Staten in Limburg van 6 februari 1824. Hierbij worden de gemeenten opgedragen om hardstenen limietpaaltjes te plaatsen van gelijke vorm en model. Het grenspaaltje van Belfeld komt echter niet overeen met die toendertijd voorgeschreven vorm. Het is echter bekend dat sommige gemeenten in later jaren de paaltjes naar eigen inzicht vervingen. In Zuid-Limburg komen grenspaaltjes tussen de gemeenten op

meerdere plaatsen nog wel voor. In onze streken echter veel minder.

Vermoedelijk is de beslissing om dit (of deze?) paaltje(s) te plaatsen vastgelegd in een gemeenteraadsbesluit, of een besluit van het college van B & W. Helaas geven de klappers van de inventaris van de gemeente Belfeld (en Tegelen) geen toegang tot deze besluiten. Mogelijk dat de bekostiging van dit paaltje ook terug te vinden is in een gemeente-rekening. Wellicht is iemand bij het doornemen van de Belfeldse archieven iets tegengekomen over het plaatsen van grenspalen bij de gemeentegrenzen. Indien u weet waar deze paal vandaan komt of wanneer deze geplaatst is kunt u contact opnemen met mij (tel. 04705-1630).

Enkele gegevens zijn ontleend aan:

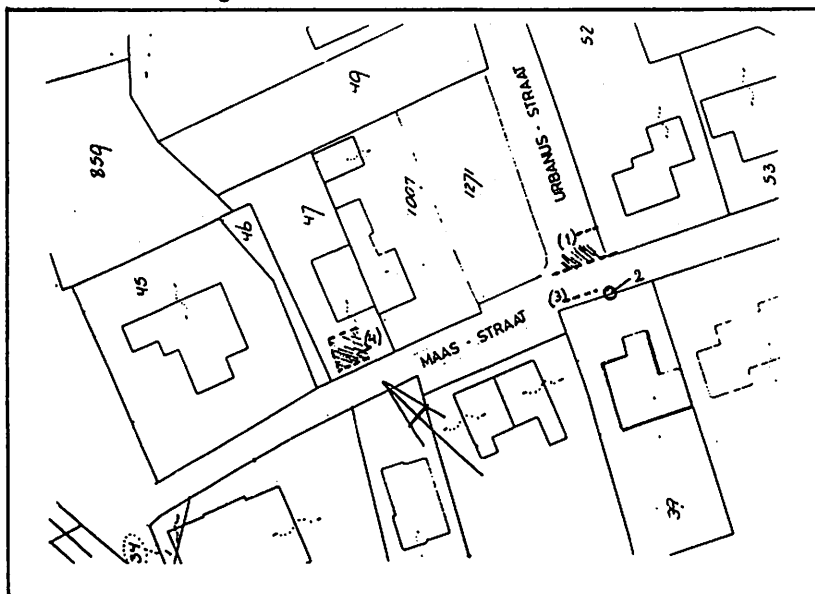
T. Brouwer, *Grenspalen in Nederland*, (Zutphen 1978)

Twan Ernst

Oude waterput en funderingsresten in de Maasstraat en Urbanusstraat te Belfeld

In de maanden oktober tot en met december 1992 werd in de Maasstraat en Urbanusstraat te Belfeld een nieuwe riolering en waterleiding gelegd. Aangezien dit gebied de oude kern van Belfeld vormt, was het interessant om de graafwerkzaamheden in het oog te houden.

Inderdaad kwamen in de loop der weken sporen van bebouwing tevoorschijn. Het betrof vooral funderingsresten en een oude waterput. Hierbij gaat het om de volgende archeologische waarnemingen:

Moderne kadastrale kaart met daarop aangegeven de vondsten. De pijl geeft het noorden aan.

* Bij de werkzaamheden aan de Urbanusstraat bleek in de omgeving van het oude kerkhof een dikke puinlaag aanwezig.

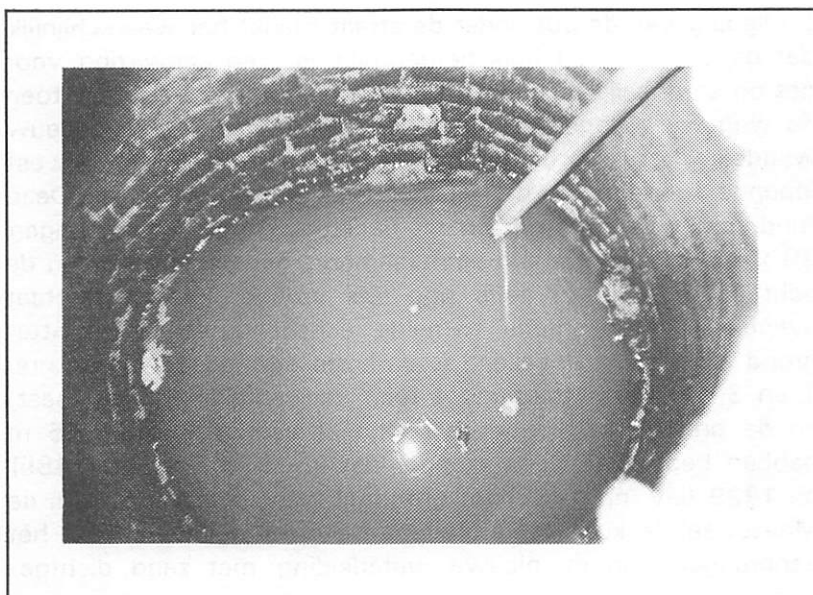
Ook in het verleden bij het aanleggen van het ernaast gelegen park tussen Urbanusstraat en kerkhof was reeds deze puinlaag tevoorschijn gekomen. Naast baksteen(resten) van diverse formaten (o.a. 26,5 x 12,5 x 5cm = lxbxh) waren in deze laag ook fragmenten van mergelblokken te zien.

Waarschijnlijk betreft het hier afbraakpuin van de oude parochiekerk van Belfeld welke op het oude kerkhof heeft gestaan tot 1840. Th.W.J. Driessen schrijft hierover in de *Geschiedenis van de St. Urbanusparochie te Belfeld* op blz. 97 dat 'het afbraakmateriaal totaal ongeschikt was om nog opnieuw verwerkt te worden'. Men zal er dus niet ver mee gesleept hebben. Eveneens vermeldt hij dat in de omgeving funderingsresten van mergel zijn gevonden. Ook de strook tussen Rijksweg en kerkhof bevatte veel puin, hier overheersten echter resten van mergelblokken.

* In de bocht van de Urbanusstraat stuitte men op de fundamente van de kerktoren welke hier in 1913 gebouwd is, maar in de Tweede Wereldoorlog werd verwoest. Al in 1980 werden funderingsresten van deze kerk in de nabij gelegen tuin gevonden. Klaarblijkelijk heeft men bij de sloop van de overblijfselen kort na de Tweede Wereldoorlog de funderingen niet verwijderd.

* Eveneens in 1980 ontdekt bij het leggen van een persleiding voor afvalwater, zijn de resten van een boerderij op de hoek Urbanusstraat-Maastraat (1). De keldermuren en de fundering van de voorgevel waren gebouwd van mergelblokken. De fundering bestond uit twee lagen mergelblokken (50 x 30 x 20cm). De rest van de funderingen en het keldergewelf, dat nog voor een deel aanwezig was, is opgetrokken uit baksteen.

Deze boerderij moet omstreeks 1930 zijn afgebroken toen hier de Urbanusstraat werd aangelegd (inventarisnummer 1433). Op oude foto's is nog vaag het silhouet van dit gebouw te herkennen. Het lag met de korte gevel naar de straat. Op de oudst bekende plattegrond van Belfeld van omstreeks 1750 staat hier al een gebouw afgebeeld.

De binnenzijde van de waterput; in de rechterbovenhoek de stijgleiding.

* Hier recht tegenover aan de zuidzijde van de Maasstraat werd bij de aanleg van de waterleiding een oude waterput ontdekt (2). Deze was nog geheel intact en evenals het exemplaar uit Boukoul (Zeumer 1992/4) voorzien van een koepel. Merkwaardig feit was dat deze put voor een deel onder het huidige wegdek op een diepte van 60cm lag. In de put bevond zich nog de stijgbuis van een waterpomp. De put maakte door haar uiterlijk en ligging een oude indruk. De waterput was nog 2,70 m diep en had een diameter van 1,10 m. Waarschijnlijk is de put oorspronkelijk dieper geweest aangezien bij een hevige regenbui veel modder in de put is gestroomd voordat de diepte gemeten kon worden.

Tot begin 1970 lag hier een boerderijtje dat gezien de plaatsing van de stijgbuis deze waterput gebruikte. Dit huis is volgens kaartmateriaal echter pas in de tweede helft van de vorige eeuw gebouwd en lag met een zijgevel precies langs de straat.

De ligging van de put onder de straat maakt het waarschijnlijk dat de put voor dit huis hergebruikt is. Een aanwijzing voor het oorspronkelijk bijbehorende huis is inderdaad ontdekt toen de weg werd uitgediept voor het aanbrengen van een nieuw wegdek. De resten bestonden uit een deel van een oost-west lopende fundering in de nabijheid van de waterput (3). Deze fundering was opgetrokken uit bakstenen met de afmetingen 26 x 12,5 x 5,5 cm. Dit formaat hoort gewoonlijk thuis in de achttiende eeuw of zelfs nog iets vroeger. Het huis staat eveneens op de reeds gemelde achttiende-eeuwse plattegrond afgebeeld. Opvallend is de korte afstand tussen de nrs. 1 en 3. De Maasstraat moet toen veel smaller zijn geweest, en de breedte kan op deze plek niet veel meer dan 3,5 m hebben bedragen. Geen wonder dat in 1876 (inv. nr. 1485) en 1929 (inv. nr. 1433) tot grondruil werd overgegaan om de Maasstraat te kunnen verbreden. De waterput werd voor het aanbrengen van de nieuwe waterleiding met zand dichtgegooid.

* Tot slot werden eveneens bij de aanleg van de waterleiding op de Maasstraat bij de huisnummers 6 en 8 langs de straatkant funderingen van een ander gebouw aangetroffen (4). Gezien de diepte van de fundering (de onderzijde kon niet worden vastgesteld), gaat het hierbij om de resten van een kelder. Dit gebouw is volgens kadastrale gegevens van de gemeente Belfeld al voor 1900 verdwenen (inv. nr. 2092). Hoewel de gebruikte bakstenen (24 x 12 x 5 cm) geen hoge ouderdom veronderstellen, was het opvallend dat op sommige plaatsen een veel groter formaat (27 x 13 x 6 cm) in de fundering was hergebruikt. Dit soort bakstenen is normaal voor de veertiende eeuw. Op deze plaats is op de oude kaart uit 1750 ook een gebouw getekend.

Alleen verder archeologisch onderzoek in combinatie met historisch onderzoek naar o.a. vroegere bewoners, kan meer over de bewoningsgeschiedenis aan het licht brengen.

De in de tekst gebruikte inventarisnummers hebben betrekking op:

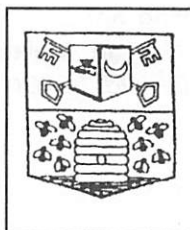
W. van Mulken, *Inventaris van de archieven der gemeente Belfeld 1670(1652) - 1937*, (Maastricht 1987)

Twan Ernst

HELMOND

Reizende voorouders en de gevolgen hiervan

VENRAY

Het blijft voorlopig een raadsel, waar het hoedemakersgezin Verstappen, alias Mattheussen, zich tussen 1651 en 1653 in Venray of omgeving vestigde.

Omdat ik mij een bezoek aan het gemeentearchief van Helmond door omstandigheden nog niet kon veroorloven, blijft ook de datum van hun huwelijk en de herkomst van Mathijs nog geheim.

Omzwervingen

Uit de ervaringen van andere onderzoekers blijkt echter wel, dat hoedemakers nog al eens van plaats tot plaats trokken. Dat dit inderdaad zo was kon ik in de Protocolleboeken zien, waarin ik dezelfde namen van hoedemakers, zowel in Venray als in Helmond vond.

Eens had dat te maken met een pest-epidemie, die zo huis hield in Helmond, dat een goed deel van de klandizie uitstierf. De hoedemakers en andere handwerkslieden, die in een economisch gunstige periode naar de stad getrokken waren, zochten toen het platteland weer op.

Over hoedemakers gesproken!!!

Op 14 maart 1658 laten Thijs 'Hoymaeckers' en Hendersken in Venray hun dochter Anna 'Hoymaeckers' dopen.

Doopgetuigen zijn Bastiaen Wilms en Sijken Wilms, de eerste is de vader van Hendersken.

Een idee voor ieder, die nog kinderen mist in een gezin.
Behalve op de patroniem, is het dus ook raadzaam eens op de beroepsnaam te zoeken. En vergeet trouwens ook de 'herkomstnaam' niet!

Welvaart en relaties

Mathijs en Hendersken ging het anno 1664 in ieder geval zo voor de wind, dat zij geld over hadden om een rentebrief uit te geven. Zij lenen aan Martinus Alarts en Johanna van Boeckholt de 'summa van twee hondert rixdaelders, ijder rixdaelder ad drij gulden, drij stuijver venraetser werde'.

Voor die tijd een niet gering bedrag, in aanmerking nemende dat Hendersken dan pas 31 jaar oud is.

In 1665 kopen zij in Venray van Jan de Lou voor 'een summa van een hondert ende tachtentich guldens, secker stuck boulandts, groot ongeveerlick eene morgen', dat deze Jan samen met zijn vrouw Maycke Bloemarts in 1654 gekocht had.

Dezelfde Jan de Lou komen wij omstreeks 1661 ook al in Helmond tegen, als hij daar een huis verkoopt en genoemd wordt Jan de Louw 'woonende tot Venrooy over de Peel'.

Ook een zekere Jan Janssen, hoedemaker, die al in 1644 in Venray een huis koopt, wordt in Helmond genoemd 'woonende tot Venrooy over de Peel', als hij daar in 1652 het huis van zijn ouders overdraagt aan zijn zwagers, waarbij o.a. een Ambrosius Willems.

In 1651 is Jan Janssen in Helmond doopgetuige bij Agnes, dochter van Matthijs en Henderske.

In 1700 komen wij een Ambrosius Hoorenbeeck, hoedemaker, in Venray tegen, die gehuwd blijkt met een Maria Willems.

Zij kopen een huis en hoff van Thomas van Rijsingen en zijn vrouw, schoonouders van Peter, de jongste zoon van Matthijs (die intussen overleden is) en Hendersken.

Tot slot van dit Helmond/Venray-verhaal:

In 1659 maakt Jenneken Aerts (zus van Henderskens moeder?) samen met haar man Peter Thonissen in Venray een

testament, waarin gesproken wordt van hun erfgronden gelegen in de heerlijkheid van Helmont en in de Meijerije van Brabant.

De wereld is klein

Het is een kleine wereld, waarin blijkbaar de 'hoedemakers van Helmond' ook in Venray nauw kontakt met elkaar onderhielden, elkaar achterna reisden en ook op enigerlei wijze aan elkaar verwant waren.

Dat Helmond een centrumfunctie voor een wijdere omgeving heeft gehad is nog steeds te zien in het archief daar, waar men toevoegingen bij de namen vindt, die op de herkomst duiden, zoals: behalve van Venrooy, ook van Helden, van Maeseyck, van Mierlo, etcetera.

Een konklusie,

Met betrekking tot handwerkslieden kunnen wij konkluderen, dat het nuttig is, ook onderzoek in omliggende plaatsen te doen.

Er werd veel handel op markten in de regio gedreven.

Maar niet alleen handwerkslieden zwierven rond.

We hoeven maar te kijken naar de schaapskudde, die momenteel van Venlo naar Parijs onderweg is.

Dat is immers ook een evenement, dat de trektochten van vroeger in herinnering brengt?

Het is alleszins aannemelijk dat ook tijdens deze trektochten relaties gelegd zijn, huwelijken gesloten, terwijl men zich ook permanent elders gevestigd heeft.

Op deze manier kan men aardig wat familieleden kwijtraken.

Het is echter ook mogelijk, dat ogenschijnlijk niet-verwante families uiteindelijk toch tot een zelfde stamvader zijn terug te voeren. Zelfs als de woonplaatsen ver uit elkaar liggen.

Misschien dat deze bijdrage een sprankje hoop oplevert voor diegenen, die alle geloof hierin verloren hadden.

Het blijven in ieder geval leuke puzzels om op te lossen.

En ook hier geldt het advies, leg eens contact met onderzoekers van gelijknamige families in een wijdere omgeving.

Wie weet, wat voor verrassingen dat oplevert.

Ook onderzoekers op specialistisch gebied, zoals geschiedkundig, sociaal-economisch onderzoek van een bepaalde streek, verwerken vaak deel-genealogiën in hun beschrijvingen.

Een naamregister achterin hun geschriften is dan handig.

Coby Klinkhamer-van den Assem

Bidprentjes

De afgelopen maanden is de collectie bidprentjes van de Heemkundevereniging weer eens helemaal bijgewerkt. Thans bestaat de collectie uit ruim 5.500 prentjes, waaronder een 50-tal van vóór 1920.

Omdat het aantal dubbele prentjes (pakweg 1.000) aanzienlijk begint te groeien, zijn ook deze, zij het slechts globaal per beginletter geordend. We stellen deze 'dubbelen' gaarne ter beschikking aan onze leden.

Overigens: met 'overtollig' geworden bidprentjes kunt u altijd terecht bij de Heemkundevereniging. Gezien het intensief gebruik van de prentjes tijdens contactdagen doet u er een heleboel mensen een plezier mee!

Wim Hoezen.

Belfeld 100 jaar geleden

J U L I 1893

Felix van Wijlick wonende te Luik, handelaar in kolen, kalk, hardsteen, keien en zandsteen, maakt het volgende bekend:
"Wegens misbruik worden alle door mij gegeven mondelinge en schriftelijke vergunningen om op mijn goederen te Reuver en Belfeld, strooisel of heide te halen en gras te snijden, schapen of koeien te weiden, ingetrokken. De pachter van de Onderstenhof en Berghof uitgezonderd. De goederen zullen streng worden gesurveilleerd."

* * *

Bij de gemeenteraadsverkiezingen volgt Johan van Cruchten de afgetreden Paulus Driessen op. Frans Ploem wordt herkozen.

Het aantal kiezers bedraagt 25.

* * *

De landbouwer H.P. te Belfeld wordt door de arrondissementsrechtbank te Roermond wegens mishandeling en belediging tot 15 dagen gevangenisstraf veroordeeld.

A U G U S T U S

De gemeenteraad besluit van de oude school een raadhuis te maken en de speelplaats af te breken. Tevens zullen 2 kamers voor de onderwijzerswoning worden gemaakt. Het werk wordt gegund aan Gerard Martens metselaar te Tegelen.

Uit een ingezonden brief in het Venloosch Weekblad:

Dezer dagen had alhier een verkoop van de gemeente plaats. Onder verschillende andere zaken werden ook 3 percelen grond gelegen in de Kerkberg geveild. No. 1 groot ruim 1 ha. bracht bij veiling 60,- op. No. 2 groot 28 are 40,-, maar werd ingetrokken, en moest bij een 2e veiling 100,- kosten, eer de goedkeuring geschonken werd. No. 3 enige aren groter dan no. 2 moest bij een 2e veiling 60,- kosten.

Maar vraag ik, en een ieder, waarom werd no. 1 niet ingetrokken. Dit is toch ook gunstig gelegen aan een kiezelweg leidende naar een wijk welke ruim 30 huizen telt, terwijl no. 2, ook aan een kiezelweg gelegen, maar aan een wijk die slechts 7 huizen telt, en dan nog een half uur van elkander. Voor 2 jaren werd een kiezelweg aangelegd. Om deze op een behoorlijke breedte te brengen moest van verschillende percelen wat genomen worden. Men toog aan het werk zonder eigenaar of pachter te kennen, en werd grond, vruchten, mest en al vernietigd. De eigenaars wilden beletten, maar lieten zich met een "dat krijgt gij goed betaald" paaïen.

Het zijn nu al 2 jaren en van betaling is geen sprake.

Gestoord over voorgaande kwestie, sprak ik van betaling, en kreeg ten antwoord "Daar krijgt gij niks meer voor, dan had gij het maar moeten beletten, nu hebt gij uw recht verloren ". Mijnheer de Redacteur! wat dunkt u van zulke handelingen van gemeentewege? Dank zeggende enz.

Een belanghebbende.

S E P T E M B E R

Tot nieuwe wethouder wordt door de gemeenteraad de hoefsmid Antonius Arnoldus Hommen benoemd. Hij volgt daarmee Jan Bernard Benders op. Frans Ploem wordt herbenoemd als wethouder.

Tot ambtenaar van de Burgerlijke Stand worden herbenoemd Frans Ploem en burgemeester G.H. Janssen.

W. H.

Museum voor industrie en samenleving

Van het hierbovengenoemd museum bereikte ons het verzoek om het volgende artikel in ons mededelingenblad op te nemen:

Verhalen gezocht

Museum voor Industrie en Samenleving

Over enkele jaren opent in Kerkrade het nieuwe Museum voor Industrie en Samenleving haar deuren. Het onderwerp van dit museum is de ontwikkeling van de industrie vanaf het begin van de negentiende eeuw tot in de nabije toekomst.

Met name de ijzer- en metaalindustrie, papierfabricage, grafische industrie, chemische industrie, glasindustrie, de mijnbouw en de voedings- en genotmiddelenindustrie zijn hoofdthema's, die in het nieuwe museum aan bod komen.

Er zijn nu al op grote schaal contacten met de diverse bedrijven in Limburg om een zo compleet mogelijk beeld van de industrieën te krijgen.

Verhalen van vroeger

Informatie over productieprocessen, de algemene historie van de diverse industrieën en de ontwikkeling van produkten is niet voldoende om de geschiedenis van de industrie te vertellen.

Een belangrijke bron van informatie ontbreekt nog, namelijk de verhalen en ervaringen van mensen, die in deze industrieën gewerkt of kort bij de vestigingsplaatsen van de verschillende industrieën gewoond hebben.

Deze informatie is meestal niet in boeken of archieven te vinden, het dagelijks leven en werken op de werkvloer, in het kantoor of tijdens de opleiding is maar zelden beschreven.

Maar ook het leven en wonen in de wijken rondom de fabrieken en bedrijven, de winkels waar boodschappen gedaan werden, de plaatsen waar men elkaar ontmoet, dit alles is van belang om een goed beeld te schetsen van de **Industrie** en de **Samenleving** in de periode die het museum behandelt.

Vertellers

Wij zijn daarom op zoek naar (gepensioneerde) mensen die ons over hun ervaringen, hun werk en hun leven vroeger in de diverse industrieën willen vertellen.

Wij stellen belang in verhalen uit alle beroepsgroepen van de verschillende bedrijven. Produktiemedewerkers (-sters), administratieve medewerkers(-sters) of leidinggevende, alle verhalen en ervaringen zijn van belang om het beeld van de diverse industrieën te completeren.

Waar kunt u terecht?

Wanneer u ons iets kunt vertellen over uw vroegere werkzaamheden, ruime ervaring heeft in een van de bovengenoemde industrietakken, of bijzondere verhalen kent uit uw omgeving kunt u contact opnemen met het

**Museum voor Industrie en Samenleving,
Postbus 164,
6460 AD Kerkrade.**

Het museum is op werkdagen tussen 9.00 en 17.00 uur telefonisch bereikbaar op nr. 045-452700.

De bouw van eengezinswoningen in het Maas- en Swalmdal

Inleiding

Je hoort (leden) wel eens zuchten; "Ik zou graag wel eens iets voor "De Zeumer" willen schrijven maar weet nooit waarover". De mogelijkheden voor een al dan niet diepgaande historische terugblik liggen dagelijks voor het oprapen, als je er tenminste oog voor hebt.

Een klein voorbeeld van zo'n toevallige ontmoeting met een stukje verleden is wellicht het volgende. Bij een van onze bezoeken aan de Gemeente Swalmen viel ons oog op een schematisch overzicht van de ontwikkeling van "de" eengezinswoning, zoals die zich ook in onze dorpen heeft voltrokken.

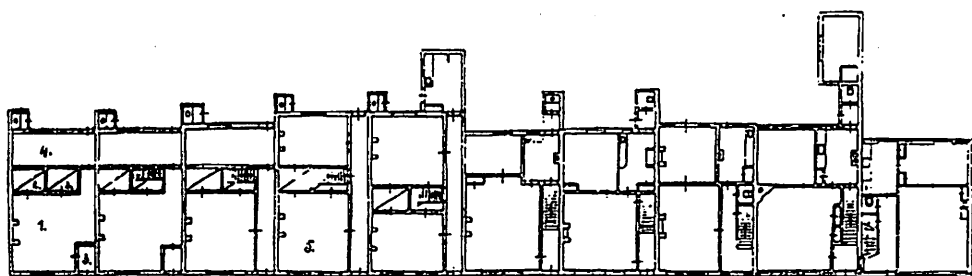
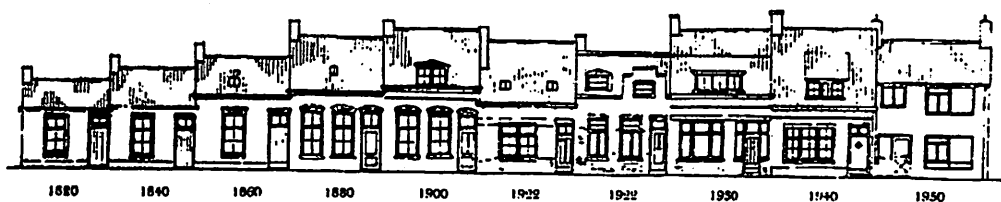
Dhr. Frits Killaars, verbonden aan de afdeling Bouw- en Woningtoezicht van die gemeente, wist er zo boeiend bij te vertellen dat wij graag een poging hebben ondernomen U zijn informatie samenvattend voor te leggen.

De tekening

Op het eerste oog zien we een gezellige rij met allemaal verschillende voorgevels van huizen waar we ons een nostalgische straat bij kunnen voorstellen. Nader bekeken levert deze tekening verrassend veel informatie op.

Allereerst vinden we aan de bovenzijde het aanzicht van de voorgevel van een woonhuis dat typisch is voor een periode. Het jaartal onder het betreffende huis geeft een indicatie wanneer die periode was.

Bij elk huis hoort een plattegrond. We vinden die telkens beneden het huis dat aan de orde is. De cijfers in de tekst verwijzen naar een ruimte in de bijbehorende tekening.

1820

Het eerste huis (1820) toont dat het gemiddelde huis slechts één leefvertrek had (1). Het leven speelde zich af rond de enigste stookplaats in de woning die tegen de buitenmuur lag. In deze ruimte werd het eten klaargemaakt, werd gegeten en speelde zich het binnenhuiselijk gezinsleven af.

Tevens is bij de stookplaats de bedstee (2). Men probeerde optimaal gebruik te maken van de restwarmte van het doven-de haardvuur door een of meerdere bedsteden bij de stookplaats te concentreren. Ouders en kinderen sliepen in het huis van deze tekening in twee bedsteden naast elkaar. Tot die tijd, en met name bij boerderijen tot lange tijd daarna, was het niet ongewoon dat de mensen boven op een zoldertje sliepen waaronder de stal met "de" koe of "het" varken, waarbij dankbaar werd geprofiteerd van de opstijgende warmte (vee).

Opvallend in onze tekening is de plaats van het toilet, aan de achterzijde, buiten het huis. Iemand die hiervan gebruik wilde maken moest eerst door de achterdeur naar buiten en kon vervolgens (door weer en wind) naar het kleine, onverlichte, donkere hoekje met het bekende hartje in de deur. Verder zien we dat in het begin van de vorige eeuw reeds een portaaltje is gemaakt bij de voordeur (3). Bij koude temperaturen en harde wind werd hiermee voorkomen dat bij het openen van de voordeur, door een directe tocht de warmte uit de leefruimte werd getrokken.

Tot slot zien we aan de achterzijde van het huis nog een vertrek (4). Deze ruimte was doorgaans als berging c.q. stal in gebruik en diende tevens als warmtebuffer.

1840

Naar mate de eeuw vorderde werd de behoefte aan leefruimte groter. In het tweede huis van onze tekening zien we dat op de plaats van de tweede bedstee een trap naar de zolder wordt geplaatst. Doordat men de zolderruimte ging benutten werd het dak hoger opgetrokken. Het opofferen van de tweede bedstee betekende dat de kinderen naar boven gingen om te slapen.

1860

Slechts enkele jaren later zien we in het derde huis (1860) enkele opmerkelijke verbeteringen.

Allereerst de geboorte van de gang. Hieraan ten grondslag ligt de wenselijkheid het achtergedeelte van het huis te bereiken zonder door het woonvertrek te hoeven gaan.

Een tweede verandering is het plaatsen van een dakraam met als gevolg lichtinval op de zolder. Hier sliepen immers de kinderen.

1880

De behoefte groeide naar steeds meer woonruimte. Die werd gerealiseerd door de ruimte die voorheen als berging of stal werd gebruikt, nu een keukenfunctie te geven. Als gevolg hiervan werd het aantal uitgebreid. Het gezinsleven speelde zich grotendeels af in deze keuken.

Op zondagen zat men aan de voorzijde in de voorkamer (5) die zich geleidelijk ontwikkelde tot de "goede" kamer ("gooi kamer").

Dit was een vertrek dat uitsluitende voor zeer speciale gelegenheden werd gebruikt. We denken in dit verband aan bijvoorbeeld hoge kerkelijke feestdagen zoals Pasen en Kerstmis of bij een bijzonder feest zoals de Eerste Heilige Communie.

In de "gooi"kamer werden bij voorkomende gelegenheden ook de notabelen zoals burgemeester, notaris of pastoor ontvangen. De laatste maakte niet zelden zijn opwachting in gezinnen waar node geïnformeerd diende te worden naar gezinsuitbreiding.

Verder werd dit vertrek gebruikt om een overledene op te baren.

Bij oudere mensen leeft de "gooi" kamer ook voort als het vertrek waar de vlaai (voor bijvoorbeeld de kermis) werd klaargezet (er waren géén vliegen in dit vertrek) of als de ruimte waar buiten het oog van de kinderen cadeaus werden opgeborgen, zoals "de" fiets onder "de deken".

De "gooi" kamer bleef tot in onze eeuw in talrijke huishoudens aanwezig.

Het vooraanzicht van het huis toont verder dat de welstand van de huizen toeneemt. Twee vensters zorgen voor meer lichtinval. De kozijnen worden rijker en ook de voordeur verandert van "plank in het gat", gemaakt door de timmerman, tot een ambachtelijk fraai vervaardigde panelendeur.

Opmerkelijk is de lange gang. Van de voordeur kun je meteen tot achter in het huis komen.

1900

Rond de eeuwwisseling verschijnt een aparte uitbouw waarin de keuken met gootsteen (pómpesjtein) wordt ondergebracht. De vrijkomende ruimte (voorheen keuken) krijgt veelal een nieuwe bestemming als huiskamer c.q. leefruimte.

De slaapnis (bedstee) is nog aanwezig en wordt als slaappleats of als muurkast gebruikt. Los hiervan zet de ontwikkeling zich voort om de zolder efficiënter te benutten.

Het is opmerkelijk dat men nog steeds eerst naar buiten moet voordat men gebruik kan maken van het toilet.

Door de voormalige (1880) keuken als leefruimte (kamer) te gebruiken is er nu aan de voorzijde van het huis een uitgesproken "gooi" kamer, zoals beschreven in het huis van 1880.

1922

In de tekening van dit huis zien we dat de woningwet uit 1902 haar intrede heeft gedaan en haar uitwerking op de huizenbouw niet mist. Nieuw is de trap naar de bovenverdieping die in de gang wordt geplaatst.

De "gooi" kamer die voorheen alleen bij feestelijke gelegenheden werd gebruik maakt plaats voor een goede, maar daadwerkelijk gebruikte woonruimte met uitzicht op de straat.

Bezoek dat via de voordeur binnenkwam werd in dit vertrek ontvangen en kon niet meer direct naar het achtergedeelte van het huis.

De voormalige huiskamer(1920) is nu slaapkamer voor de ouders.

Door het ontbreken van deugdelijk rioleringsysteem is het toilet nog steeds buiten het woonhuis.

1930

Rond 1930 is de riolering in opkomst. Als gevolg hiervan wordt het toilet inpandig genomen, hetgeen ten koste gaat van de keukenruimte.

De kamer en suite doet haar intrede. De voormalige slaapkamer van de ouders wordt opgenomen in een nieuwe huiskamer die door middel van een schuifdeur (veelal glas in lood) wordt gedeeld in een huiskamer en in een salongedeelte.

De keuken valt terug tot uitsluitend kookniveau.

Het raamwerk in de voorgevel wordt sterk vergroot zodat men meer profijt heeft van de lichtinval en een beter inzicht heeft op de gebeurtenissen op straat.

Het huis wordt groter omdat de behoefte aan meer woonoppervlak toeneemt. In tegenstelling tot in voorgaande perioden worden rond 1930 de daken beschoten. Ook hierdoor nodigt de bovenverdieping nog meer uit om gebruikt te worden.

We zien in deze tijd dat de ouders op de bovenverdieping gaan slapen.

Opvallend is de Mansardekapconstructie, ook wel Franse of (foutief) Engelse kap genoemd. Deze bouw werd mede ingegeven door een schaarste aan bouwstenen (crisistijd).

De lange gang geeft direct toegang tot het achtergedeelte van het huis. Lichtinval komt niet alleen via een raam boven de deur maar ook door de ramen aan weerszijden van de deur.

1940

Nog steeds zit er groei in het woongedeelte. De woning wordt aan de achterzijde met een ruimte uitgebreid die als berging dienst doet.

Het toilet wordt buiten de keuken geplaatst. In tegenstelling tot weleer is het van binnenuit bereikbaar.

De gang heeft weer een verandering ondergaan. Naast de trap naar de bovenverdieping worden kasten gemaakt die vanuit de huiskamer te openen zijn. Deze muurkasten zijn typisch voor Zuid-Nederland; Noord-Nederland daarentegen gaf de voorkeur aan verplaatsbare kasten. De dakconstructie gaat weer terug naar het zadeldak.

1950

De bemoeienis van de Rijksoverheid met de woningbouw wordt vanaf 1950 steeds groter. Op grond van subsidieverordeningen wordt de plattegrond van de huizen gewijzigd. de keuken krijgt een geheel nieuwe plaats in de plattegrond. Twee woonkamers blijven achter elkaar, waarbij de verbindingsdeur gehandhaafd blijft. (Er wordt namelijk gesubsidieerd per kamer).

We treffen het toilet nu aan onder de trap naar de bovenverdieping. De stookplaatsen vinden we niet meer terug omdat we nu met de c.v. gaan kennismaken.

Als gevolg van verder ontwikkelde fabrikagetechnieken van glas kunnen grotere glasoppervlakten worden gemaakt met als gevolg grotere ramen in de huizen.

Deze ontwikkeling gaat verder en leid tot de doorzonkamer, met lichtinval van twee zijden, opheffing van de kamer (naar oud model) en het integraal opnemen van de keuken in de nieuwe woonkamer.

Tot hiertoe onze historische reis langs "de" gemiddelde huizenbouw van 1820 tot in het recente verleden.

Het begon met het achteloos aan een prikbord bevestigde tekening en zie waar het toe leidde.

Ik vond het boeiend kennis te nemen van de geschetste ontwikkeling en ik hoop u ook.

Misschien is dit artikeltje en de wijze van totstandkoming voor u een uitnodiging om u eens te verdiepen in een klein element uit het leven van alledag. Ook dat is heemkunde.

Wilt u er ook nog iets over schrijven, dan bent u van harte welkom in "De Zeumer" en in ons jaarboek.

In beide uitgaven kunt u publiceren over een van de vele facetten van heemkunde in het werkgebied van Maas- en Swalmdal.

H. Smeets.

Excursie naar Streekboerderij 'De Locht'

Op zondag 14 november organiseert de heemkundevereniging een excursie naar Streekboerderij 'De Locht' in Horst-Melderslo (Koppertweg 5). Hoewel dit museum pas sinds een aantal jaren bestaat heeft het in die korte tijd al meer dan 50.000 bezoekers weten te trekken.

De streekboerderij, die gevestigd is in een geheel gerestaureerde langgevelboerderij van 40 meter, toont het boerenleven zoals dit omstreeks 1900 in onze streek was. Zo is het oude woongedeelte opnieuw authentiek ingericht. In de stallen van de boerderij staan landbouwwerktuigen en gereedschappen opgesteld. Ook worden diverse oude beroepen uitgebeeld.

Ook voor degene die reeds hier zijn geweest kan een bezoek interessant zijn omdat begin dit jaar naast de boerderij het Nationaal asperge- en champignonmuseum is geopend. Dit is gehuisvest in een oude boerenschuur die oorspronkelijk elders stond maar hier weer is herbouwd. Hierin worden de oude en moderne teeltwijzen van deze gewassen getoond. Ook komen de historie en de biologische, economische en culinaire aspecten aan bod.

In de streekboerderij zal voor onze vereniging een rondleiding worden verzorgd. Na afloop van deze rondleiding kunt U nog op eigen gelegenheid rondkijken en eventueel van een kop koffie met vlaai of pannenkoeken genieten.

Vertrek met de eigen auto naar de streekboerderij zal plaatsvinden om 13.30 uur op de markt in Reuver en om 13.40 vanaf de markt in Belfeld. Personen die niet over eigen vervoer beschikken kunnen met anderen meereizen. De kosten voor entree en rondleiding is voor leden gratis, niet leden betalen f5,-. Opgave voor deze boeiende excursie kan plaatsvinden bij Twan Ernst (tel. 04705-1630), graag vóór 10 november.

Fotodocumentatie

In december 1992 werd door Wiel Luijs en Twan Ernst een bezoek gebracht aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. De bedoeling van dit bezoek was het inventariseren van foto's en tekeningen over ons werkgebied in het foto- en tekeningenarchief van de Rijksdienst.

Dit archief bevat een van de grootste verzamelingen foto's over monumenten en beeldbepalende panden in Nederland (250.000 stuks). Van de gemeenten Beesel/Reuver, Belfeld en Swalmen waren alleen al meer dan 300 foto's aanwezig.

Van deze inventarisatie is een lijst vervaardigd welke in het verenigingslokaal aanwezig is. Naast een omschrijving van het object, bevat deze ook de opname-datum (voor zover bekend) en het negatief-nummer. Verrassende ontdekkingen waren een aantal foto's van de oude kerk in Swalmen uit 1895 en een tweetal onbekende tekeningen van kasteel Nieuwenbroeck uit 1807.

Van de belangrijkste foto's zijn kopieën gemaakt en bij de lijst gevoegd. Eveneens aanwezig is een bestelformulier en de voorwaarden voor publicatie (o.a. publicatierechten).

De lijst bevindt zich op de kaartenbakken van het fotoarchief.

De heemkundevereniging Maas- en Swalmdal heeft zelf de beschikking over een foto-archief met foto's van gebouwen, groepen, voorwerpen, gebeurtenissen enz. Regelmatig wordt hier gebruik van gemaakt voor tentoonstellingen, publicaties etc. Daarom zijn oude foto's en ansichtkaarten voor onze vereniging van grote waarde. Gooi daarom Uw oude foto's niet weg, maar schenk ze aan de heemkundevereniging. Ook is het mogelijk dat wij er een kopie van vervaardigen, waarna U de originele foto terugkrijgt.

Overigens zoekt de vereniging nog mensen die actief mee willen werken aan de uitbreiding van ons fotoarchief. Zo zijn er een aantal oude foto's aanwezig waarbij een beschrijving van o.a. de afgebeelde personen gemaakt moet worden. Ook moeten nieuwe aanwinsten in de catalogi verwerkt worden.

Heeft u interesse om u hiervoor in te zetten neem dan kontakt op met

dhr. H. Smeets, Wieler 7 Swalmen (tel. 04740-2241), of
dhr. W. Luys, Wildenkamp 36 Reuver (tel. 04704-3098), of
dhr. T. Ernst, Maasstraat 6 Belfeld (tel. 04705-1630).

Ook kunt U elke maandagavond tussen 20.00 en 22.30 terecht in onze verenigingsruimte in de voormalige basisschool Den Roover te Reuver.

Nieuwe aanwinsten bibliotheek

- Rob Camps en Theo Huijs
Historisch vademecum. Venlo 650 jaar stad.
- Denkmalschutz und Denkmalpflege in Nordrhein-Westfalen, Bericht 1980-1990.
- R. van Kesteren en R. Camps
Venlo 650 jaar stad.
Lesbrief voor het voortgezet onderwijs.
- W. Van Mulken
Inventaris van de archieven der gemeente Beesel 1644-1933.
- Roerstreek '93. Jaarboek heemkundevereniging Roerstreek nr. 25.
- W.J. Roncken en A. van Pol
Beltkorenmolen St. Odiliënberg 1883-1993.
- A. van Rijswijck
De verwoeste kerken van Limburg.
Dit in 1946 uitgegeven boek geeft in tekst en beeld een impressie van door oorlogsgeweld verwoestte kerkgebouwen in Limburg.
- A. Versteeg, de thermen.
N. Hagemeier, de villa.
J. Breukers, het legioen.
J. van Loon, de religie.
S. Hurenkamp, dood en begraving.
Deze vijf afleveringen maken deel uit van de serie: 'Capita Selecta de Coriovallo' uitgegeven door het Thermenmuseum in Heerlen.
- Sjra Vintcent
Veertig jaar sociale woningbouw in Beesel-Reuver, 1953-1993

Plaatselijke brochures/jubileumboekjes:

- Jeugd V.V. Reuver 25 jaar, 1959-1984
- Opening 't Anker 3 februari 1990
- 10 jaar T.T.V. 't Belke, 1976-1986

Testamenten

Wie zoekt zal vinden. Niet altijd wat hij of zij zoekt, maar zo luidt de belofte ook niet. Door in deze Zeumer allerlei zaken te publiceren waar u zelf toch niet direkt iets aan hebt, kunt u anderen echter een groot plezier doen. Hieronder enkele summiere gegevens waarachter ongetwijfeld interessante gegevens schuil gaan. Bent u in de akten geïnteresseerd, dan zult u deze zelf in de betreffende archieven moeten opzoeken. Tijdens het doornemen van notariële repertoria kwam ik volgende testamenten tegen.

Loe Giesen

(Dirix, Milliard en Guillon: Gemeentearchief Roermond; Bloemaerts en De Lom de Berg: Gemeentearchief Venlo.)

Naam	Plaats	Datum	Notaris
Beckers, Hendrik	Swalmen	1-4-1854	Milliard
Beek, Petronella	Swalmen	20-5-1846	Guillon
Beekman, Franciscus Sebastianus	Kessel	11-7-1848	Guillon
Bloemers, Coenrardus	Boukoul	7-3-1857	Dirix
Bloemers, Gerard	Swalmen	4-2-1845	Guillon
Bloemers, Theodoor	Boukoul	25-9-1850	Guillon
Bongaerts, Willem	Swalmen	11-11-1850	Milliard
Broeck, Maria Catharina van den	Kessel	11-7-1848	Guillon
Camp, Antonetta op de	Beesel	28-11-1857	Dirix
Camp, Pieter op de	Swalmen	1-8-1850	Milliard
Claessen, Anna Elisabeth	Swalmen	7-8-1850	Guillon
Claessen, Anna Maria	Beesel	20-5-1850	Milliard
Claessen, Hendrick	Swalmen	18-5-1850	Dirix
Coenen, Ida	Boukoul	12-1-1859	Milliard
Coorens, Aldegonda	Swalmen	15-1-1847	Milliard
Cruysberg, Ida	Beesel	14-6-1850	Milliard
Cuijpers, Jan	Swalmen	19-8-1854	Dirix
Dousen, Mechtildis	Swalmen	12-4-1844	Dirix
Engelen, Hendrik	Swalmen	17-12-1846	Guillon
Engelen, Maria	Swalmen	8-2-1859	Dirix
Geelen, Pieter	Beesel	23-9-1850	Dirix
Geraeds, Jozef	Swalmen	8-2-1859	Dirix
Geraedts, Angelina Hubertina	Swalmen	19-12-1848	Guillon
Geulen, Anna Gertrudis	Beesel	26-7-1851	Dirix
Groenendaël, Johannes van	Swalmen	9-3-1859	Dirix
Heijmans, Johanna	Beesel	23-9-1850	Dirix
Heijnen, Jan	Swalmen	18-1-1851	Guillon
Heijnen, Willem	Boukoul	16-10-1849	Milliard
Hendrix, Gertruda	Belfeld	25-1-1816	De Lom de Berg

Janssen, Coenrard	Beesel	10-3-1805	Milliard
Janssen, Wilhelmina	Bussereind	30-1-1856	Dirix
Kessels, Catharina	Swalmen	11-2-1854	Dirix
Killaers, Sophia	Beesel	9-6-1850	Dirix
Klusters, Gerardus	Asselt	25-10-1854	Guillon
Körsijens, Christina	Belfeld	25-1-1816	De Lom de Berg
Kurten, Johan	Beesel	28-11-1857	Dirix
Kusters, Cornelis	Swalmen	26-2-1845	Milliard
Lamers, Willem	Beesel	26-7-1851	Dirix
Lenaerts, Gertrude	Tegelen	15-5-1818	Bloemaerts
Meister, Jean Baptiste Xavier	Reuver	27-10-1856	Dirix
Meister, Jean Baptiste Xavier	Reuver	14-7-1847	Dirix
Neeten, Martha	Belfeld	20-12-1816	De Lom de Berg
Neuser, Willem	Beesel	23-9-1848	Dirix
Niessen, Theodoor	Bussereind	30-1-1856	Dirix
Peckx, Maria	Asselt	17-11-1855	Dirix
Peeters, Agnes	Boukoul	16-10-1849	Milliard
Peeters, Pieter Paulus	Beesel	20-5-1850	Milliard
Ramakers, Elisabeth	Swalmen	26-2-1845	Milliard
Requilé, Adrianus de	Venlo	29-5-1818	Bloemaerts
Ronck, Gaspar	Tegelen	29-5-1818	De Lom de Berg
Roncken, Johan	Beesel	13-2-1816	Milliard
Sanders, Willem	Boukoul	6-1-1844	Dirix
Savelberg, Caspar	Swalmen	9-5-1859	Dirix
Schoenmaeckers, Henricus	Beesel	feb 1803	Dirix, Haelen
Schoenmakers, Jan	Swalmen	11-5-1853	Milliard
Sillen, Judith	Swalmen	1-4-1854	Milliard
Sillen, Mathis	Swalmen	2-9-1846	Dirix
Slabbers, Gerard	Asselt	14-2-1855	Dirix
Slabbers, Gertrudis	Swalmen	26-7-1845	Milliard
Slabbers, Jan	Boukoul	7-3-1849	Guillon
Sliepen, Maria	Swalmen	9-3-1859	Dirix
Smeets, Willem	Swalmen	2-11-1850	Dirix
Theelen, Jacob	Asselt	19-12-1848	Guillon
Thomassen, Pieter	Boukoul	12-1-1859	Milliard
Trines, Hendrik	Reuver	21-8-1858	Dirix
Trippen, Alardus	Rijkel	27-5-1859	Dirix
Vaessen, Pieter	Swalmen	12-11-1859	Dirix
Vaessen, Pieter	Swalmen	11-2-1854	Dirix
Verheggen, Aldegondis	Swalmen	19-8-1854	Dirix
Vermeulen, Johanna	Boukoul	30-12-1858	Milliard
Wijnen, Jan	Asselt	30-11-1848	Milliard
Wijnen, Leonard	Asselt	30-11-1848	Milliard
Wijnen, Petronella	Swalmen	19-11-1844	Guillon
Willems, Judith	Swalmen	11-5-1853	Milliard
Willems, Thomas	Swalmen	12-4-1844	Dirix
Sillen, Margareta	Swalmen	12-11-1859	Dirix
